

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У роботі доводиться, що в сучасних умовах професійна підготовка фахівців із питань цивільної безпеки стає важливою складовою частиною забезпечення безпеки людини, суспільства та держави у всіх сферах життєдіяльності, а заклади вищої освіти та навчальні установи, що здійснюють їх навчання, є одними з основних ланок безперервної освіти.

Виокремлено основні особливості підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки, органічно пов'язаного з їхньою професійною діяльністю і спрямованого на вдосконалення знань та вмінь, необхідних для виконання професійних завдань, що полягають у: мережі закладів освіти та установ (публічного чи приватного права), які покликані забезпечити підвищення кваліфікації фахівців, задіяних у сфері цивільного захисту; специфіці підготовки, пов'язаної з діяльністю фахівців в екстремальних умовах; використанні різних форм підвищення кваліфікації фахівців і необхідності їх уточнення та розширення для різних категорій (із домінуванням дистанційної форми навчання); місці проведення навчання (за місцем знаходження суб'єкта підвищення кваліфікації та/або за місцем знаходження закладу освіти); неоднорідності складу фахівців підприємств (установ, організацій) різних галузей економіки, які відрізняються різноманітністю повноважень і функціональних обов'язків із вирішення питань цивільної безпеки; проєктуванні освітнього процесу, що базуються на психологічних закономірностях розвитку дорослої людини.

Наводяться результати дослідження процесу підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки в закладах вищої освіти та навчальних установах, що здійснюють їх підготовку, описуються особливості, властиві цьому процесу. Визначено об'єктивні та суб'єктивні чинники підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки в закладах вищої освіти та навчальних установах. Аргументовано положення про те, що подальший розвиток систем підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки вимагає розробки принципово нових підходів до її вдосконалення.

Ключові слова: *особливості підвищення кваліфікації, фахівець із питань цивільної безпеки, надзвичайна ситуація, сфера цивільного захисту.*

У сучасних динамічних умовах розвитку нових технологій фахівець будь-якої сфери діяльності не може упродовж тривалого часу обходитися тією кваліфікацією, якої він набув. Існує твердження, що знань, отриманих фахівцем протягом періоду навчання в закладі вищої освіти, недостатньо, щоб бути конкурентоспроможним та успішним в суспільстві, що швидко змінюється. У зв'язку з коротким життєвим циклом професійні знання умінь та навички повинні постійно оновлюватися, тому важливо підтримувати і підвищувати рівень освіти фахівців, продовжуючи процес навчання, роблячи його безперервним [1].

Підвищення кваліфікації фахівців, які забезпечують виконання завдань із питань цивільної безпеки в певній сфері суспільного життя, сьогодні стає важливою проблемою. Ефективна діяльність можлива лише за умови повноцінної підготовленості фахівців із питань цивільної безпеки до дії в умовах надзвичайних ситуацій, які для них мають бути звичною нормою [2]. Суспільству потрібні висококваліфіковані фахівці, здатні розробляти та реалізовувати організаційно-технічні заходи забезпечення безпеки людини; проводити моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій на підставі отриманих даних; організовувати координацію дій органів управління і сил цивільного захисту; забезпечувати ефективну діяльність підпорядкованих структур відповідно до їх повноважень; формувати інноваційні підходи для прийняття управлінських рішень, що впливають на рівень безпеки людини. Вимоги суспільства до фахівця постійно змінюються, і зайняти гідне місце у фаховій спільноті можливо лише за умов постійного розвитку власного потенціалу [3].

Дослідження причин загибелі людей і значних матеріальних збитків в результаті надзвичайних ситуацій свідчить про те, що вони досить часто трапляються із-за недостатньої компетентності фахівців, які за службовим обов'язком зобов'язані займатися превентивними (профілактичними) заходами щодо недопущення негативних явищ, та несуть відповідальність за забезпечення безпеки життя і діяльності людей. Збільшення кількості досліджень із підготовки фахівців безпекового напрямку, поза сумнівом, зумовлено як в цілому розвитком системи вітчизняної професійної освіти, так і необхідністю вирішення все більш складних проблем захисту населення і територій від загроз і ризиків надзвичайних ситуацій. Провідні вітчизняні вчені в цій галузі знань зробили важливий внесок у розробку проблем розвитку професійної підготовки із питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, пожежної безпеки (І. Андрощук, О. Бикова, Н. Вовчака, П. Волянський, А. Демків, М. Коваль, М. Козяр, А. Кришталь, А. Кузик, С. Литвиновський, С. Миронець, Л. Петренко, Т. Рак, А. Ренкас, В. Садковий, Ю. Таймасов, А. Терент'єва, В. Тищенко, Г. Туровська, В. Филипчук, В. Юрченко). Поза увагою залишається проблема підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки, або ж вчені торкаються її побіжно, через те потребує свого наукового рішення. Тому підвищення кваліфікації фахівців в системі післядипломної освіти з метою поновлення теоретичних і практичних знань у зв'язку з підвищенням вимог до управління цивільною безпекою на підприємствах (установах, організаціях) є актуальною проблемою.

Аналіз наукових праць дає змогу визначити основні суперечності, які виникають у підвищенні кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки, між:

- суспільними вимогами до підвищення ефективності захисту населення і територій від небезпек природного та техногенного характеру і неналежним рівнем знань фахівців із питань цивільної безпеки, які гальмують впровадження нових заходів для зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій;
- потребою фахівців із питань цивільної безпеки в отриманні якісних знань і недостатньою розробленістю змісту, методичного забезпечення навчання із питань цивільної безпеки в системі післядипломної освіти;
- науково-методичним забезпеченням навчального процесу і недостатнім нарощуванням потенційних можливостей закладів вищої освіти та навчальних установ.

Вирішенню цих об'єктивно створених діалектичних суперечностей мають сприяти педагогічні дослідження, пов'язані з особливостями підвищення кваліфікації фахівців, задіяних у вирішенні питань цивільної безпеки, від яких, в кінцевому рахунку, залежить створення безпечних умов життя і діяльності людини.

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану та розкритті основних особливостей, притаманних підвищенню кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки, пошуку нових шляхів щодо організації процесу підвищення їхньої кваліфікації.

У науковій літературі, зазвичай, підвищення кваліфікації трактують як післявузівську або післядипломну освіту, що передбачає оновлення знань та збагачення досвіду фахівців з урахуванням нових досягнень педагогіки, а також перспектив її розвитку. Як навчальна діяльність підвищення кваліфікації спрямоване на засвоєння нових загальнотеоретичних і спеціально-технологічних знань, розширення спектра умінь, поглиблення зв'язку між наукою і технологією, на формування готовності фахівця до виконання більш складних завдань [2]. Професійна підготовка фахівців з різних напрямків галузі безпеки людини розглядається як неперервне системно-функціональне психолого-педагогічне явище, цілеспрямований процес оволодіння професійно орієнтованими можливостями, які визначають професійний розвиток, готовність до адекватних дій у надзвичайних ситуаціях. Основним призначенням підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки, на наш погляд, є піднесення підготовки на якісно новий рівень, що забезпечує вдосконалення професійно-особистісного розвитку; освоєння нових способів вирішення професійних завдань; здатність оперативно реагувати на потреби людей задля забезпечення їх безпечної життєдіяльності.

Ефективна організація підвищення кваліфікації фахівців, наповнена новим змістом, результативністю використовуваних андрагогічних методів, технологій, неперервністю курсового і міжкурсного періодів як цілісного андрагогічного циклу, є не тільки вимогою часу, а передусім визначальним показником діяльності інституцій післядипломної освіти [4]. Формування професійної компетентності фахівців при вивченні дисциплін з безпекового напрямку дедалі серйозніше лунає в організації навчального процесу різноманітних закладів освіти країни, що відбувається за умови використання принципів наступності та неперервності навчання. Сьогодні підготовка фахівців із питань цивільної безпеки є складовою загальнодержавної системи освіти і включає в себе, зокрема, мережу закладів вищої освіти державної та приватної форми власності, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, навчально-методичних установ сфери цивільного захисту.

Професійна підготовка фахівців, які мають набути компетентностей, зокрема шляхом підвищення кваліфікації, що передбачають ефективне управління складними робочими процесами із питань цивільної безпеки; розроблення і реалізування соціально-значущих проектів та ефективних заходів, спрямованих на регулювання та забезпечення цивільної безпеки; визначення та аналізування можливих загроз виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, нещасних випадків на виробництві та оцінювання можливих наслідків і ризиків здійснюється за спеціальністю «Цивільна безпека» у 20 закладах вищої освіти країни. Ще три роки назад їх було в двічі менше, що приводить нас до розуміння актуальності такого професійного навчання [5]. Проте сьогодні перед закладами вищої освіти стоїть завдання не лише надати фахівцеві знання та сформувати у нього уміння в межах відповідної галузі господарювання, але й зорієнтувати його на постійне самовдосконалення, самоосвіту. І. В. Андрощук робить висновок, що тільки в такому випадку можна бути впевненим, що фахівець із питань цивільного захисту матиме достатній рівень підготовки та знання, необхідні для забезпечення не лише особистої безпеки, але й збереження життя та здоров'я своїх підлеглих в будь-яких небезпечних ситуаціях [6].

Система професійної підготовки фахівців органів та підрозділів цивільного захисту, яка склалася в Україні, може забезпечити безперебійне та ефективне комплектування рятувальних підрозділів, покликаних запобігати та ліквідувати різні надзвичайні ситуації [2]. Особливе місце в цій системі належить закладам вищої освіти ДСНС України, які є складовою частиною професійної освіти країни. На сьогодні базовими закладами вищої освіти з підготовки кадрів для ДСНС України є Національний університет цивільного захисту України; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності; Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту. Підвищення кваліфікації осіб середнього та старшого начальницького складу здійснюється факультетами післядипломної освіти зазначених закладів освіти. Для підвищення кваліфікації фахівців, вироблення відповідного мислення та поведінки в умовах надзвичайних ситуацій закладами освіти передбачено засвоєння новітніх теорій, технологій і методів прогнозування над-

звичайних ситуацій, побудови моделей їх розвитку, визначення рівнів ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій, захисту людей, матеріальних і культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій [7]. У рамках реалізації «Стратегії реформування системи Державної служби з надзвичайних ситуацій» [8] висококваліфіковані фахівці ДСНС України, у співпраці з іншими складовими сектору безпеки і оборони країни, забезпечується абсолютно новий підхід до підвищення ефективності дій у сфері цивільного захисту, реагування на надзвичайні ситуації, забезпечення протидії загрозам національної безпеки. Реалізація поставлених завдань сприяє застосуванню найбільш актуальних інноваційних підходів у розвитку освіти (компетентнісного, інтегративного та інформаційного), що взаємно доповнюють один одного і впроваджуються в тій чи іншій мірі за допомогою різних технологій та методів.

Підвищення кваліфікації керівного складу та фахівців із питань цивільного захисту підприємств (установ, організацій) здійснюється, як обов'язкова умова, шляхом проведення функціонального навчання і практичної підготовки. Функціональне навчання передбачає набуття та систематичне оновлення фахівцями спеціальних знань, умінь і навичок із питань цивільної безпеки без вдосконалення раніше набутих нею компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Під час практичної підготовки (командно-штабні, штабні та спеціальні об'єктові тренування) відбувається закріплення фахівцями теоретичних знань та набуття ними навичок виконання завдань та функцій з професійної діяльності [9]. Ці процеси виконуються планово, адже технологізація усіх сфер життєдіяльності людини ні в якому разі не зменшує ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, що призводять до загибелі великої кількості людей і значних матеріальних збитків [10]. Провідна роль у підвищенні кваліфікації цієї категорії фахівців безпекового напрямку належить навчально-методичним центрам, які утворюються ДСНС, разом із місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування, і мають задовольняти потреби фахівців з різними спеціальностями. Навчання керівного складу і фахівців для потреб центральних органів виконавчої влади здійснюється в Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту. Перелік категорій фахівців із питань цивільної безпеки, які мають проходити обов'язкове підвищення кваліфікації визначено Порядком проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту [11]. Цим нормативно-правовим актом встановлено 37 категорії фахівців, різний статус яких, а також різноманітність повноважень і функціональних обов'язків у сфері цивільного захисту, зумовлюють одну з особливостей їхньої підготовки.

Державна політика в галузі освіти вимагає підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки у перший рік призначення на посаду і в подальшому щонайменше один раз на п'ять років, передбачає відрив від виконання обов'язків на термін до 2 тижнів. Тому підвищення кваліфікації планують таким чином, щоб кожен фахівець завершив цю процедуру принаймні раз на п'ять років. Тривалість навчання визначається відповідними програмами, що розробляються закладами вищої освіти та установами цивільного захисту, які здійснюють підвищення кваліфікації і передбачають отримання ними знань, умінь і навичок, а також набуття досвіду застосування цих знань для виконання посадових обов'язків щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Щороку понад 27 тис. осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту, підвищують свою кваліфікацію [12].

Наступна особливість підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки пов'язується з необхідністю уточнення форм підвищення кваліфікації, застосування яких для різних категорій фахівців залежить від ступеня їх участі у виконанні заходів захисту людей, а отже, і вимог до рівня їх знань, умінь і навичок. Проведені дослідження показують [13], що серед нинішніх фахівців із питань цивільної безпеки, зокрема, які перебувають на посадах в структурних підрозділах державних адміністрацій всіх рівнів, мало тих, хто має спеціальну підготовку з безпекового напрямку. Більшості з них доводиться здійснювати управління захистом населення від небезпек природного і техногенного характеру керуючись, переважно, інтуїцією а не знанням в сфері цивільного захисту. Навіть ті з них, які в повному обсязі реалізують передбачені форми підвищення кваліфікації, часто губляться під час прийняття рішення, організації виконання завдань у разі реагування на надзвичайні ситуації. Знову призначені керівники підприємств (установ, організацій) всіх рівнів, які здійснюють управління у сфері цивільного захисту, відчувають труднощі в питаннях організації планування та реалізації всього комплексу заходів у сфері цивільного захисту. Це відбувається в умовах, коли небезпеки, властиві надзвичайним ситуаціям, можуть виникнути в будь-який момент, і часто потребують негайного прийняття рішення, ціна якого вимірюється людським життям і матеріальними втратами. Нові форми підготовки фахівців із питань цивільної безпеки повинні сприяти тому, щоб якомога раніше, після призначення їх на посади, довести ефективність своєчасно прийнятих і реалізацію адекватних заходів захисту населення, підвищувати ефективність виконання заходів захисту за рахунок виявлення невикористаних резервів. Беручи до уваги ці особливості, а також керуючись дослідженнями у відповідній галузі, ми вважаємо за доцільне організовувати підвищення кваліфікації фахівця таким чином, щоб використовувалися різні форми роботи, в залежності від досвіду їх професійної діяльності; практична спрямованість підвищення кваліфікації; можливості у виборі місця, часу і темпів навчання.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології надають нові можливості для розвитку освітньої діяльності із питань цивільної безпеки, з урахуванням індивідуальних особливостей фахівців. Дистан-

ційне навчання з використанням інтерактивних інструментів, як система способів діалогічної взаємодії суб'єктів підвищення кваліфікації, не є новим, проте, з використанням дистанційних технологій, стали відчутні перевагами навчання [14]. Уведення карантину в Україні внаслідок швидкого поширення вірусу COVID-19 та перехід на віддалену форму навчання сприяло швидкому встановленню засобів дистанційного спілкування з учасниками навчального процесу та опануванню науково-педагогічними працівниками й слухачами принципів роботи цифрових девайсів та інформаційних засобів для навчання. Незважаючи на те, що карантин став серйозним викликом для науково-педагогічних працівників та слухачів, натепер зроблено великий крок уперед в напрямі онлайн навчання. Дистанційна форма навчання, як окрема форма здобуття освіти, стала індивідуалізованим процесом підвищення кваліфікації фахівців, який, здебільшого, відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі.

Серед індивідуальних форм навчання ключове значення займає самоосвіта. Підвищення кваліфікації надає стимул і вказує основні напрями для самоосвіти у сфері цивільного захисту в міжкурсовий період. Керуючись цією обставиною, доцільно розглядати самоосвіту в якості однієї із провідних форм їх ознайомлення зі способами ефективного здійснення управлінської діяльності, пов'язаної з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту. При цьому слід максимально враховувати мотивацію в самоосвіті, яка залежить від рівня розвитку професійної самосвідомості особистості, ступеня об'єктивності самооцінки, усвідомлення особистих потреб у підвищенні кваліфікації [7]. Без пробудження внутрішньої активності фахівців професійне самовдосконалення навряд чи можливо.

Особливості проектування освітнього процесу базуються, перш за все, на психологічних закономірностях розвитку дорослої людини (вікові, індивідуальні, психологічні особливості, емоційний стан, мотивація навчання, життєвий досвід, соціальна позиція і таке інше). Включення дорослої людини в активну громадську та трудове життя змушує розглядати його освітню діяльність не саму по собі, а в цілісному контексті соціально-економічних, психологічних і педагогічних аспектів цієї діяльності, у взаємозв'язку освіти з життям і працею [7]. На цій підставі ми можемо резюмувати, що під час організації навчання в системі підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки слід враховувати, що це: дорослі люди, які вже мають професійну підготовку та спеціальність; як правило, мають багатий життєвий і професійний досвід, високу і конкретну мотивацію до підвищення своєї компетентності, зумовленої можливістю вирішення професійних і особистих проблем; прагнуть до постійного практичного застосування набутих знань і умінь в управлінській практиці, висувають підвищені вимоги до якості і результатів навчання. Важливим фактором, що вимагає додаткової уваги науково-педагогічних працівників, є неоднорідний склад учасників освітнього процесу, зазвичай вони мають різний досвід роботи.

Підсумовуючи вищезазначене, хотілося б зауважити, що процес навчання в системі післядипломної освіти, зокрема її підсистемі – підвищенні кваліфікації, спрямований на задоволення інтересів фахівців із питань цивільної безпеки постійним підвищенням їх професійного рівня; відповідність потреб суспільства у висококваліфікованих фахівцях; визначення перспективних шляхів підвищення ефективності навчання на основі аналізу існуючої практики та моніторингу стану природної і техногенної безпеки.

Висновки. Результати проведеного дослідження дають змогу виокремити основні особливості, притаманні системі підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки, які полягають у: мережі закладів освіти та установ (публічного чи приватного права), які покликані забезпечити підвищення кваліфікації фахівців, задіяних у сфері цивільного захисту; специфіці підготовки, пов'язаної з діяльністю фахівців в екстремальних умовах; використанні різних форм підвищення кваліфікації і необхідності їх уточнення та розширення, залежно від ступеня участі різних категорій фахівців у виконанні заходів цивільної безпеки, а, отже, і вимог до рівня їх знань, умінь та навичок; місці проведення навчання фахівців (за місцем знаходження суб'єкта підвищення кваліфікації, задіяних до вирішення питань цивільної безпеки, та/або за місцем знаходження закладу вищої освіти, навчальної установи цивільного захисту, курсів підвищення кваліфікації); неоднорідності складу фахівців підприємств (установ, організацій), які забезпечують реалізацію заходів цивільної безпеки в різних галузях (охорона праці, екологічна та правоохоронна діяльність, пожежна безпека, цивільний захист тощо), тому відрізняються різноманітністю повноважень і функціональних обов'язків; проектуванні освітнього процесу, що, насамперед, базуються на психологічних закономірностях розвитку дорослої людини (вікові, індивідуальні, психологічні особливості, емоційний стан, мотивація навчання, життєвий досвід, соціальна позиція тощо).

Інші особливості підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки перебувають у площині подальшого вдосконалення методик навчання, спрямованих на формування практичних знань та умінь в професійному середовищі; розвитку інформаційно-комунікативних технологій, спрямованих на інтенсифікацію навчального процесу; домінуванні дистанційної форми навчання; недопущенні несистемності та дискретності педагогічних впливів, зниження якості навчання.

Для подальших наукових пошуків із цієї проблеми вважаємо за доцільне розглянути можливість використання досвіду інших держав щодо особливостей підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки.

Використана література:

1. Бабушко С. Р. Сучасний стан професійного розвитку фахівців як складової неперервної освіти: аналіз законодавчої бази України. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2015. № 1(7), С. 52–57. DOI: 10.15587/2313-8416.2015.37393.
2. Козяр М. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій : автореф. дис ... д-ра пед. Наук : 13.00.04. Київ, 2005. 41 с.
3. Филипчук В. Л., Туровська Г. І. Підготовка майбутніх фахівців з цивільної безпеки: проблеми та рішення. *Вестник Харьковського національного автомобільно-дорожнього університета*. 2017. Вып. 78. С. 79–84. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vhad_2017_78_18 (дата звернення: 01.12.2020).
4. Сидоренко В. В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». *Керівник нової української школи : світогляднопрофесійні орієнтири* : зб. наук. пр. / В. П. Андрущенко (голова), В. П. Бех (заст. голови), О. В. Алейнікова та ін. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 148–153.
5. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. *Єдина державна електронна база із питань освіти*. URL : <https://registry.edbo.gov.ua/search/> (дата звернення: 01.12.2020).
6. Андросчук І. В., Андросчук О. В., Березовецький А. П. Теорія та практика цивільної безпеки в Україні : монографія. Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2020. 188 с. (дата звернення: 01.12.2020).
7. Бабійчук І. В., Михайлов В. М., Павлов С. С., Романюк Н. В. Особливості підвищення кваліфікації керівного складу і фахівців із питань цивільного захисту. *Науковий збірник ІДУЦЗ*. 2018. С. 20–36. DOI: <https://doi.org/10.35577/iducz.2018.06.02> (дата звернення: 01.12.2020).
8. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2020).
9. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання: наказ МВС України від 21.10.2014 № 1112 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14> (дата звернення: 01.12.2020).
10. Петренко Л. Підвищення кваліфікації фахівців сфери цивільного захисту у вимірі сучасних реалій. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, № 1. С. 95–104. URL : <https://doi.org/https://doi.org/10.32447/22185186.2019.1.10> (дата звернення: 01.12.2020).
11. Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовт. 2013 р. № 819. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 219.
12. Заклади освіти та науково-дослідні установи. *Державна служба України з надзвичайних ситуацій*. URL : <https://www.dsns.gov.ua/ua/Navchalni-zakladi-ta-naukovo-doslidni-ustanovi.html> (дата звернення: 01.12.2020).
13. Юрченко В. І. Проблеми та перспективи підготовки фахівців із питань цивільного захисту. *КЛА НАУ*. 2017. С. 396–401.
14. Дистанційне навчання ІДУНДЦЗ. *ІДУНДЦЗ*. URL : <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Distancyjne-navchannya.html> (дата звернення: 01.12.2020).

References:

1. Babushko S. R. (2015) Suchasnyi stan profesiinoho rozvytku fakhivtsiv yak skladovoi neperervnoi osvity: analiz zakonodavchoi bazy Ukrainy [Current situation with employees' professional development as a constituent of continuous education: analysis of Ukraine's legislation] *Scientific Journal «ScienceRise»*. № 1 (7), pp. 52–57. DOI: 10.15587/2313-8416.2015.37393 [in Ukrainian]
2. Kozyar, M. M. (2005) «Theoretical and methodological bases of Professional Training' experts of subunits of emergency situations». Thesis abstract of Dr. Sc. (pedag.). 13.00.04. Vinnitsa State Pedagogical University. Vinnitsa. Ukraine. (in Ukr.) [in Ukrainian]
3. Fylypchuk V. L. & Turovska H. I. (2017) Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z tsyvilnoi bezpeky: problemy ta rishennia [Trainig future specialists civil security: problems and solutions] : URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vhad_2017_78_18 (data zvernennia: 01.12.2020).
4. Sydorenko V.V. (2017) Reformuvannia systemy pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv navchalnykh zakladiv v umovakh realizatsii kontseptsii «Nova ukrainska shkola» Reforming the system of improving the qualification of heads of educational institutions in the conditions of implementation of the concept of «New ukrainian school». *Kerivnyk novoi ukrainskoi shkoly : svitohliadnoprofeziini oriientyry* : zb. nauk. pr. / V.P. Andrushchenko (holova), V.P. Bekh (zast. holovy), O.V. Aleinikova ta in. Kyiv. NPU imeni M. P. Drahomanova. pp. 148-153 [in Ukrainian]
5. Reiestr subiektiv osvithoi diialnosti [Register of subjects of educational activity]. *Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity* : URL : <https://registry.edbo.gov.ua/search/> (data zvernennia: 01.12.2020).
6. Androshchuk I. V., Androshchuk O. V. & Berezovetskyi A. P. Teoriia ta praktyka tsyvilnoi bezpeky v Ukraini : monohrafiia [Theory and practice of civil security in Ukraine: a monograph]. Lutsk : *Lutskiyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet*, 2020. 188 s. (data zvernennia: 01.12.2020).
7. Babiichuk I. V., Mykhailov V. M., Pavlov S. S., Romaniuk N. V. (2018) Osoblyvosti pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnoho skladu i fakhivtsiv z pytan tsyvilnoho zakhystu [Peculiarities of improvement of qualification of leadership company and professionals on civil protection]. *Naukovyi zbirnyk IDUTsZ*. pp. 20–36. DOI: <https://doi.org/10.35577/iducz.2018.06.02> (data zvernennia: 01.12.2020).
8. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii [On approval of the Strategy for reforming the system of the Civil Service of Ukraine for Emergencies] : *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 sichnia 2017 r.* № 61-r : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80#Text> (data zvernennia: 01.12.2020).
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu z funktsionalnoho navchannia [About the statement of the Situation on the organization of educational process on functional training] : *nakaz MVS Ukrainy vid 21.10.2014 № 1112* : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14> (data zvernennia: 01.12.2020).
10. Petrenko, L. (2019). Pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv sfery tsyvilnoho zakhystu u vymiri suchasnykh realii [Improvement of qualification of civil protection specialists in the dimension of modern realities] : *Pedahohika i psykholohiia profesiinoy osvity*, (1), pp/ 95-104. DOI: <https://doi.org/10.32447/22185186.2019.1.10> (data zvernennia: 01.12.2020).

11. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia navchannia kerivnoho skladu ta fakhivtsiv, diialnist yakyykh poviazana z orhanizatsiieiu i zdiisnenniam zakhodiv z pytan tsyvilnoho zakhystu [About the statement of the Procedure for carrying out training of management and experts which activity is connected with the organization and implementation of actions for civil protection] : *postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.10.2013 № 819*. Uriadovyi kurier. 2013. № 219 [in Ukrainian]
12. Zaklady osvity ta naukovo-doslidni ustanovy [Educational and research institutions] : *Derzhavna sluzhba Ukrainy z nadzvychnykh sytuatsii* : URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Navchalni-zakladi-ta-naukovo-doslidni-ustanovi.html> (data zvernennia: 01.12.2020).
13. Yurchenko V. I. (2017) Problemy ta perspektyvy pidhotovky fakhivtsiv z pytan tsyvilnoho zakhystu [Problems and prospects of training specialists in civil protection] : *KLA NAU*. pp. 396–401 [in Ukrainian]
14. Dystantsiine navchannia IDUNDTsZ [Distance Learning IPARCP URL] : URL: <http://dn.idundcz.dsns.gov.ua/> (data zvernennia: 01.12.2020).

Mykhailov V. M. Main features of the civil security specialists' advanced training

The paper proves that in modern conditions the training of civil security specialists becomes an important precondition of ensuring security for people, society and the state in all the spheres of life, while higher education institutions and educational establishments that ensure their training represent one of the main links in ongoing education.

The paper identifies main features of civil security specialists' advanced training, seamlessly related to their professional activities and aimed at improving the knowledge and skills needed to perform professional tasks, as follows: networks of educational institutions and establishments (public or private), which are meant to provide training for professionals involved in the field of civil protection; the peculiarities of training related to the specialists' activities in emergency conditions; application of various forms of professional development and the need to specify and expand them for different categories of specialists (with the distance training prevailing); place of study (at the location of the subject of advanced training and/or at the location of the educational institution); heterogeneity of specialists at enterprises (institutions, organizations) in different business sectors, who exercise a great diversity of powers and functional responsibilities while addressing civil security issues; designing the educational process based on the psychological patterns of an adult person development.

The paper sets forth the results of the study of professional development of civil security specialists in higher education institutions and educational establishments that carry out their training, as well as describes the features inherent in this process. Objective and subjective factors in the training of civil security specialists in higher education institutions and educational establishments have been identified. The paper substantiates the idea that the further development of advanced training systems for civil security specialists requires the development of fundamentally new approaches to its improvement.

Key words: *features of advanced training, civil security specialist, an emergency situation, sphere of civil defense.*